

denje deseturnega delavnika v današnjih gospodarskih razmerah nemogoče. Podjetniki so se s temi ugovori oglašali, ko je bil uveden v Avstriji normalni delavnik in oglašali so se ž njimi sploh pri vsaki priliki, kadar je prišlo na dnevni red kako socialno-politično vprašanje naj bi se bilo rešilo parlamentarnim ali izvenparlamentarnim potom. Ravno tako brez vrednosti je ugovor, da delavni čas pri nas ne sme biti krajši, kakor je v Nemčiji, ker se s tem nikakor ne zmanjša konkurenčna sposobnost industrije, ako se utesni delavni čas, in ob jednem zviša delavska sposobnost, kar se ne samo po trditvi delavcev, nego tudi po trditvi odličnih praktikov in teoretikov vselej zgodi, ker je drug od drugega odvisen. Pravo sklicevanje na inozemstvo je jako slaba opora podjetniškega stališča, zakaj neprimerno višji standard of life in krajši delavnik je angleške in tudi nemške delavce strokovno povzdignil na višjo stopinjo in ni čisto nič zadrževal angleške tekstilne industrije pri nje prizadevanju, zavladati po vsem svetu, niti nemške jej delati konkurenco.

Nečemo preiskavati, kakšen vpliv imajo na podjetnike resnični gospodarski razlogi in koliko jim narekujejo njih postopanje lakomnost in domišljavost. Tudi ne bomo tukaj pretresali vprašanja, ki se vsakemu nepristranskemu opazovalcu, bi-li ne bilo bolje, da so podjetniki začasno, za dobo enega leta, dovolili delavcem deseturni delavnik, kakor da so izzvali štrajk, ki je spravil brnsko tekstilno industrijo v največjo trgovsko in finančno kalamiteto, ne glede na to, da je izguba na delavnih urah vsled štrajka že sedaj veliko večja, kakor bi bila, da so podjetniki dovolili deseturni delavnik. In tudi izid štrajka zdi se nam nevažnim z ozirom na okolnost, da se je v Brnu prvič dvignilo delavstvo, in da so začele se gibati sile, o katerih politiki te države niso hotele doslej ničesar vedeti, in na katerih želje se je doslej odgovarjalo vedno le s posmehom in s preziranjem.

Ako hočemo spoznati pravi pomen brnskega štrajka je treba pregledati izkaze o darilih, katera vsak dan priobčuje socialno-demokratska „Arbeiter Zeitung“. V njih je izkazanih že nad 30.000 gld. za podporo štrajkujočih delavcev. Teh tisočakov pa niso darovale „ugledne firme“ ampak revni delavci in še revnejše delavke, kateri so si svoja krajcarska darila v pravem pomenu besede pritr-gala od ust. A ker je štrajkujočih delavcev kar 12.000 in ker tudi štrajkanja vajeni tkalec potrebuje vsaj gol-dinar na teden in nekaj kilogramov kruha, naložilo si je organizovano delavstvo poseben davek, vsak organizovan delavec plačuje na teden pet krajcarjev za štrajkujoče brnske tkalce in to ne glede na mezdo, katero ima. Imovitejše strokovne organizacije zvišujejo še ta prispevek s prostovoljnimi darili. Železničarji na prvo so darovali za brnske sužnje še posebej 1000 gld.

Ni-li ta požrtvovalnost delavcev podporo trpečih brnskih tkalcev v naši državi, kjer strankarstvo, blazen šovinizem in zavist zastrupljajo vse življenje uprav idealna? Čestokrat se čuje, da so avstrijski narodi izgubili

vsak smisel za celo skupnost. To očitje ni povsem neutemeljeno, ali brnski štrajk kaže, da v delavskih vrstah ta smisel ni izginila.

Glasila velikih podjetnikov se ne menijo za ta štrajk „Economist“ v „N. Fr. Presse“ še ni črnil o njem, da si je ta štrajk jeden največjih v naši državi in dasi ima industria škode kar 80 do 10.000 gld. na dan. A naj si ti zagovorniki kapitalizma tudi maše ušesa, fakta vender ne utaje, da se je v delavstvu pojavila tako inpozantna solidarnost, da v naši državi kaj tacega še nismo učakali. Delavci rede petdeset tisoč ljudi štrajkujočih delavcev in njih rodbine že poldrugi mesec, to je dejstvo, ki ga ne spravijo s sveta vsi nemški šmoki.

Kako vse drugače delajo angleški listi. Vsi angleški listi, začeni od konservativne „Times“ do radikalnega „Daily Chronicle“ poročajo o štrajkih popolnoma nepristransko, dočim pri nas veliki nemški listi niso o njem priobčevali nič drugega kakor bulletine, ki so jim jih doposiljali podjetniki, brns i vodilni nemški list pa je grdo opisoval stiskovno delavsko organizacijo, ker je poslala 25.000 mark štrajkujočim delavcem, in jej očital, da je — izdala nemštvo.

Izid brnskega štrajka je negotov. Naše simpatije so odločno na strani brnskih delavcev in te simpatije izvirajo, dasi nismo patentirani prijatelji socialnega gibanja delavskih stanov, iz spoznanja, da se bore brnski delavci za pravično stvar, katere samo tirolski naš trgovinski minister Dipauli neče priznati kot tako ter je v posmeh vsem krščanskim in socialnim načelom zaklical židovskim oderuhom brnskimi „Aushalten“!

Politični pregled.

Notranji položaj. — V notranji politiki je zavladata poletna tišina. Politiki, merodajni in nemerodajni so odšli na letovišča ali se pripravljajo na odhod. S tem, da je vlada z Ogrsko dogovorila nagodbni kompromis, je opravljeno najvažnejše delo. Vlada ima zdaj proste roke in vsaj za nekaj časa lahko čaka. Zatrjuje se, da se hoče sedaj lotiti rešitve jezikovnega vprašanja in sicer na ta način, da jezikovne naredbes za Češko in Moravsko nadomesti z jezikovnim zakonom. Taka enostranska rešitev jezikovnega vprašanja bi bila za nas Slovence sploh zlasti pa za zunajkranjske naše rojake usodnega pomena, žal, da se bržčas izvrši.

Državni zbor. — Vlada namerava meseca septembra ali oktobra sklicati državni zbor in mu predložiti nagodbene predloge v naknadno odobrenje. V to se bo morala porazumeti z večino in si dobiti gotovost, da bo večina za te predloge glasovala. Porazumeti pa se bo morala tudi z nemško manjšino, kajti ta ima moč, da prepreči rešitev cele zadeve. Kako si vlada pomore, ni mogoče uganiti, zlasti ne z ozirom na dispozicije mej nemškimi obstrukcionisti. Slednji so pri nadodbenem kompromisu izgubili veliko bitko. Upali so, da se kompromis ne doseže in da pade Thun. To se ni zgodilo. Nagodba se uveljavi s § 14. in Nemci, ako nečejo kapitulirati, morajo zastaviti vse svoje sile, da preprečijo naknadno odobrenje nagodbe. To tudi bržčas store. Radikaleci in nemški nacionalci hočejo poskusiti še veliko več. Kakor se čuje, bodo poskusili preprečiti izvolitev delegacije. Siloma to lahko store, ako namreč s silo preprečijo glasovanje, v katerem slučaju bi

se obnovile dogodbe, ki so se primerile v novembrskih dnevih tik Badenijevim odstopom.

Nova stranka. — V sredo je izšla na Dunaju brošura „die Polen und die Mission des Polenclubs im österreichischen Reichsrathe“. Ta brošura, katero je baje spisal neki poljski državnik, trdi, da je desnica kriva vseh sedanjih homatij ter se zavzema za to, da bi se desnica razbila. Tega pa ne more storiti niti grof Thun niti njegov naslednik, ampak to mora storiti poljski klub sam. Poljaki se morajo porazumeti z Nemci. — Ta brošura, o kateri avtorju bi Madeyski ali Rutowski vedela kaj več povedati, je zlasti v oficioznih krogih obudila veliko veselja. Oficiozni listi se celo ogrevajo za ustanovitev neke nemške srednje stranke, v kateri bi se združili vsi zmerni in spravljivi elementi, in ki naj ima nalogo, napraviti mir mej narodi v državi. Morda si to poskusi v kaki zvezi z namero, zagotoviti vladi ponehanje obstrukcije pri razpravi o nagodbi in dobiti jej večino za nagodbene predloge.

Slovenci — zapuščeni. — V zadnji seji izvrševalnega odbora desnice so bile jako ostre razprave radi uredbe jezikovnega vprašanja. Poljaki so se postavili na stališče, naj se jezikovno vprašanje uredi samo za Češko in Moravsko. Slovenci so se temu uprli, in Čehi so jo potegnili ž njimi, kakor jo je nemška katoliška stranka potegnila s Poljaki. Če bi bilo prišlo do glasovanja, bi bili Slovenci ostali v manjšini. Ta razprava je pokazala, da Slovenci nimamo v desnici nikake zaslombe, kajti tudi solidarnost Čehov s Slovenci se nam zdi le bolj taktična. Dozdeva se nam, da izvira ta solidarnost iz zahteve, sploh preprečiti uredbo jezikovnega vprašanja z državnim zakonom, kajti Čehi stoje na stališču, da spada ta zadeva jedino v kompetenco deželnih zborov.

Ogrska. — V ogrskem državnem zboru se je začela v sredo razprava o nagodbi Kossuthova stranka se je izrekla proti nagodbi in to iz državnopravnih razlogov, druge stranke pa so se vse izrekle za predloge.

Balkan. — V turškem cesarstvu vre na vseh koncih in krajih. V Aziji so Turki začeli zopet preganjati in mesariti Armence, vsled česar je ruski poslanik v Carigradu interveniral pri sultanu, v Macedoniji pa vlada popolna anarhija. Vsled izdajstva je turška vlada dobila v roke vse orožje, kar ga je nabral revolucijski odbor in izvedela za imena zarotnikov. Vsled tega je prouzročila v Prilepu grozno klanje, in Bolgari beže na vse strani. Zajedno je turška vlada opustila z verige divje Arnavte, kateri so v družbi z 2000 regularnimi turškimi vojaki prekoračili dne 14. junija srbsko mejo in pregnali mejno stražo ter napadli srbsko prebivalstvo. Vlada je poslala več bataljonov vojakov proti njim. Boj je trajal več dni. Naposled so Turki in Arnavtje z bogatim plenom zapustili srbsko ozemlje. Vse velesile so radi tega posredovale pri sultanu. Okolnosti kažejo, da sultan nima ni volje niti moči, narediti konec anarhiji v Macedoniji.

Francija. — Že dober teden traja v Parizu ministrska kriza. Prezident Loubet je že naročil Poincarréju, Waldeck-Rousseau-u, Delcasséju in Bourgeoisu, naj sestavi novo ministristvo, a nobeden teh odličnih politikov ni bil v stanu izvršiti prevzeto nalogo. Vzrok temu je nejeдинost mej republičanskimi strankami.

Italija. — V laškem parlamentu je okrajna levica začela pravo pravcato obstrukcijo, ker hoče vlada utesniti društvene in zborovalske pravice. Večina je vsled tega se dogovorila z vlado, da izvede premembo pravilnika za državni zbor, in se je dotična razprava začela v sredo.

Mirovna konferenca v Hagu se je naposled vendar zjediniła, da ustanovi razsodišče, a ta bo tako, da ne bo imelo nobene prave vrednosti. Angleži, ki imajo na vseh koncih sveta konflikte, so preprečili ustanovitev resničnega razsodišča.

— **Vlada in goriški Lahi.** V tem ko vlada na Koroškem in na Štajerskem dosledno prezira slovenske želje, naj so še tako upravičene, in je tudi na Kranjskem začela izvrševati nemški binkoštni program, ustreza na Goriškem in sploh na Primorskem vsaki najmanjši želji laške stranke. Tako je zdaj imenovala novega šolskega nadzornika za laške ljudske šole in sicer v osebi prof. Ravalika, znanega pristaša laških radikalcev. Zdaj ima Goriška kar štiri deželne šolske nadzornike: tri za ljudske šole in jednega za srednje šole. Pa še več hoče vlada storiti Lahom na ljubav. Laški listi trde, da se učiteljišči v Kopru in v Gorici razdelita tako, da se ustanovi posebno laško in posebno slovensko učiteljišče. Zakaj tega vlada ne stori tudi v Celovcu in v Mariboru. Vidi se v kaki meri so postali Lahi pri vladi „Lieb Kind“

Zakon o obrtnih sodiščih.

Novi zakon o obrtnih sodiščih pomeni prav znaten napredek v primeri k prejšnjemu zakonu, in so vzlic temu, da je tudi ta novi zakon v nekaterih ozirih pomanjkljiv. Pred vsem so vsaj večinoma odstranjene ovire prejšnjega zakona glede snovanja obrtnih sodišč, zlasti se je vprašanje o stroških nekoliko ugodnejše uredilo, na ta način namreč, da morata odslej stroške obrtnih sodišč plačevati država in občine. Nadalje določa novi zakon izrečno, da je ustanoviti obrtna sodišča — kar pomeni, da se morajo ustanoviti — v tistih krajih, glede katerih so prizadeta ministrstva (ministrstvo notranjih del, justično, finančno in trgovinsko ministrstvo) mnenja, da so tam potrebna. Oviralo bode snovanje obrt. sodišč seve to, da se mora poprej vprašati deželni zbor dotične krovine, kar za Kranjsko ne velja.

Najvažnejša določba celega zakona je ta, da se ž njim določa izključna pristojnost obrtnih sodišč, kar pomeni, da bo v prihodnje tam, kjer se ustanovi obrtno sodišče jedino to kompetentno za razsojevanje v obrtnopravnih prepirih mej delodajalci in mej delojemalci. Koder ni obrtnega sodišča, tam bode za razsojanje taci preprirov v prihodnje kompetentno jedino dotično okrajno sodišče, in je s tem končno vendar odstranjena kompetenca političnih oblastev, kar je gotovo velik napredek.

Kakor rečeno, imamo upanje, da se ustanovi obrtno sodišče tudi za Kranjsko, in da bodo torej tudi kranjski obrtniki poklicani, sodelovati pri njih kot strokovni sodniki.

Funkcijska doba prisednika obrtnega sodišča bo trajala štiri leta. Izvoljenec mora volitev sprejeti in prevzete dolžnosti izpolnjevati. Po preteku štiriletne funkcijske dobe zamore biti zopet izvoljen, a sedaj ima pravico, da izvolitev za jedno funkcijsko dobo odkloni.

Važno je vprašanje, če sme prisednik mej funkcijsko dobo, za katero je bil izvoljen, odložiti mandat. To bo prva stvar, za katero se bodo zlasti delodajalci zanimali, zakaj o tem ni prav nobenega dvoma, da bo